RAPPORT TER TERECHTZITTING
in zaak 162/86 *

I — De feiten

1. Verordening nr. 1837/80 van de Raad van 27 juni 1980 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector schape- en geitevlees (PB 1983, L 183, blz. 1), heeft een gemeenschappelijke marktordening in de sector schape- en geitevlees ingevoerd die een prijsregeling en een regeling voor het handelsverkeer omvat voor de in artikel 1 van deze verordening genoemde produkten. Aanvankelijk onderscheidde deze verordening vijf regio's, waarvan het Verenigd Koninkrijk regio 5 was, en voorzag zij in drie soorten regelingen ter ondersteuning van de markt:

— een jaarlijkse premie om het door de producenten van schapevlees in een bepaalde regio gedurende een bepaald verkoopseizoen geleden inkomensverlies te neutraliseren;

— interventiemaatregelen in de vorm van steunverlening aan particuliere opslag en aankopen van de interventiebureaus voor bepaalde produkten;

— een variabele slachtpremie voor schapen, in artikel 9 voorzien voor de regio's waar de interventiemaatregelen niet werden toegepast. Deze premie kon door de Lid-Staten worden toegekend, wanneer de op de representatieve markten geconstateerde prijzen onder een richtniveau lagen dat overeenkwam met 85% van de basisprijs. Het bedrag van de premie moest gelijk zijn aan het verschil tussen het richtniveau en de in de betrokken Lid-Staten geconstateerde marktprijs. De nodige maatregelen moesten worden genomen opdat, in geval van betaling van de premie, op de betrokken produkten een aan deze premie gelijkwaardig bedrag werd geheven bij het verlaten van het grondgebied van de betrokken Lid-Staat. Dit bedrag wordt gewoonlijk clawback genoemd.

2. Daar regio 5 de enige regio was waar gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid de variabele slachtpremie toe te kennen, is bij verordening nr. 871/84 van de Raad van 31 maart 1984 (PB 1984, L 90, blz. 35) artikel 9 van verordening nr. 1837/80 vervangen door een nieuwe bepaling, die het Verenigd Koninkrijk in staat stelt in regio 5 een slachtpremie voor schapen toe te kennen voor zover het in die regio de bepalingen betreffende interventiemaatregelen in de vorm van aankopen door interventieorganen, niet toepast.

Het nieuwe artikel 9, lid 3, bepaalt, dat de Commissie in geval van betaling van bedoelde premie maatregelen vaststelt om ervoor te zorgen, dat op alle in artikel 1, sub a en c, van de gewijzigde verordening nr. 1837/80 bedoelde produkten, bij het verlaten van de regio een bedrag wordt geheven dat gelijk is aan de werkelijk uitgekeerde premie.

Volgens artikel 9, lid 4, stelt de Commissie volgens de procedure van artikel 26 van de verordening de bepalingen ter uitvoering van artikel 9 vast. Deze bepalingen kunnen met name maatregelen omvatten die moeten voorkomen, dat als gevolg van de

* Procestaal: Engels.

toepassing van de premieregeling het handelsverkeer wordt verstoord.

3. Uitvoeringsbepalingen zijn vastgesteld bij verordening nr. 2661/80 van de Commissie van 17 oktober 1980 (PB 1980, L 276, blz. 19). Deze verordening is vervangen door verordening nr. 1633/84 van de Commissie van 8 juni 1984, houdende uitvoeringsbepalingen inzake de variabele slachtpremie voor schapen (PB 1984, L 154, blz. 27).

Artikel 1, lid 2, van de verordening liet aan het Verenigd Koninkrijk de bevoegdheid om in het kader van een in artikel 1, lid 1, gegeven omschrijving te bepalen voor welke categorieën en kwaliteiten van dieren en tot welk minimum- en maximumgewicht per dier het deze premie zou verlenen.

Artikel 4, lid 1, van verordening nr. 1633/84 bepaalt, dat voor het Verenigd Koninkrijk het bedrag dat moet worden geheven wanneer de in artikel 1, sub a en c, van verordening nr. 1837/80 genoemde produkten regio 5 verlaten, wekelijks door de Commissie wordt vastgesteld, voor zover het gaat om karkassen van geslachte schapen, vers of gekoeld. Dit bedrag is gelijk aan het premiebedrag vastgesteld voor de week waarin de betrokken produkten het grondgebied van de betrokken regio verlaten.

Artikel 4, lid 2, voorziet voor dezelfde produkten in de vaststelling van een waarborg op een niveau dat ten minste gelijk moet zijn aan het premiebedrag dat wordt verwacht voor de week die voorafgaat aan die waarin de produkten het grondgebied van de betrokken regio verlaten.

Artikel 4, lid 3, bepaalt, dat voor de overige in artikel 1, sub a en c, van verordening nr. 1837/80 genoemde produkten de betrokken bedragen worden vastgesteld met behulp van de forfaitaire coëfficiënten bedoeld in de artikelen 12, lid 3, en 13, lid 3, van verordening nr. 1837/80.

4. Verordening nr. 3451/85 van de Commissie van 6 december 1985 tot wijziging van verordening nr. 1633/84 houdende uitvoeringsbepalingen inzake de variabele slachtpremie voor schapen (PB 1985, L 328, blz. 23), heeft onder meer artikel 1, leden 1 en 2, van verordening nr. 1633/84 gewijzigd en een nieuw lid 4 toegevoegd aan artikel 4 van deze verordening.

Het nieuwe artikel 1, lid 1, ontneemt aan het Verenigd Koninkrijk de hem bij verordening nr. 1633/84 gegeven bevoegdheid, doordat dit artikel zelf de schapen aanwijst waarvoor premie kan worden verleend. Het nieuwe artikel 1, lid 2, bepaalt dat geen premie kan worden toegekend voor: a) rammen of karkassen van rammen en andere mannelijke schapen of karkassen daarvan die de kenmerken hebben van dat van een ram; b) ooien of karkassen daarvan. Artikel 1, lid 2 bis liet het Verenigd Koninkrijk echter de mogelijkheid om premie toe te kennen voor rammen en andere mannelijke schapen of hun karkassen die buiten de regio 5 werden uitgevoerd.

Het nieuwe artikel 4 luidt als volgt:

„4) Voor karkassen van in artikel 1, lid 2, sub b, bedoelde dieren worden de in de leden 1 en 2 bedoelde bedragen vastgesteld door toepassing van een coëfficiënt van 0,5; deze coëfficiënt geldt onverminderd de toepassing van de in lid 3 bedoelde coëfficiënten.

In geval van verstoring van het intracommunautaire handelsverkeer wordt deze coëfficiënt onverwijld opnieuw onderzocht.

Daarnaast wordt deze coëfficiënt om de zes maanden opnieuw onderzocht, waarbij rekening wordt gehouden met de ontwikkeling in het handelsverkeer tussen regio 5 en de andere regio's van

de Gemeenschap en de ontwikkeling van de prijzen. Volgens de procedure van artikel 26 van verordening (EEG) nr. 1837/80 wordt over een eventuele aanpassing van deze coëfficiënt besloten."

5. Bij verordening nr. 9/86 van de Commissie van 3 januari 1986 tot wijziging van verordening nr. 1633/84 houdende uitvoeringsbepalingen inzake de variabele slachtpremie voor schapen (PB 1986, L 2, blz. 14) is artikel 1, lid 2 bis, van verordening nr. 1633/84 ingetrokken en artikel 4, lid 4, van deze verordening vervangen door de volgende twee nieuwe leden 4 en 5:

„4) Voor karkassen van andere dan de voor de premie in aanmerking komende dieren worden de in lid 1 en lid 2 bedoelde bedragen vastgesteld door toepassing van de volgende coëfficiënten:

— dieren met een karkasgewicht van minder dan 14 kg: 0,10,

— dieren als bedoeld in artikel 1, lid 2, sub a: 0,5,

— dieren als bedoeld in artikel 1, lid 2, sub b: 0,5,

— andere dieren: 0,5.

Deze coëfficiënten gelden onverminderd de in lid 3 bedoelde coëfficiënten.

5) In geval van verstoring van het intracommunautaire handelsverkeer worden de in lid 4, eerste alinea, bedoelde coefficiënten onverwijld opnieuw door de Commissie bekeken.

Daarnaast worden deze coëfficiënten door de Commissie om de zes maanden opnieuw bekeken, waarbij rekening wordt gehouden met de ontwikkeling van het handelsverkeer tussen regio 5 en de andere regio's van de Gemeenschap en met de ontwikkeling van de prijzen. Volgens de procedure van artikel 26 van Verordening (EEG) nr. 1837/80 kan de Commissie eventueel besluiten tot aanpassing van de coefficiënten."

6. Daar in Groot-Brittannië de variabele slachtpremie niet algemeen voor rammen werd toegekend, paste het Verenigd Koninkrijk tussen 20 oktober 1980, de dag waarop verordening nr. 1837/80 betreffende een variabele premie in werking trad, en 9 december 1985, de dag waarop verordening nr. 3451/85 in werking trad, een bijzondere exportcertificeringsregeling (Special Export Certification, hierna: SEC) toe. De SEC had tot gevolg, dat voor rammen en vlees van rammen — produkten die vielen onder artikel 1, sub a en c, van verordening nr. 1837/80 — bij uitvoer een variabele premie werd betaald, waardoor de clawback werd geneutraliseerd. Het Verenigd Koninkrijk baseerde dit stelsel op de hem in artikel 1, lid 2, van verordening nr. 2661/80 (daarna verordening nr. 1633/84) verleende bevoegdheid om te bepalen, voor welke categorieën en kwaliteiten en tot welk minimum- of maximumgewicht per dier recht op premie bestond.

De verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 hebben een einde aan deze regeling gemaakt, zodat voor rammen en ooien alsmede hun karkassen geen variabele premie meer kon worden toegekend, maar zij wel onder de clawback bleven vallen.

7. Livestock Sales Transport Ltd (hierna: LST) is een vennootschap in Kent, die vlees en levend slachtvee uit het Verenigd Koninkrijk naar het buitenland uitvoert. P. M. Johnson & Son (hierna: Johnson) is de producente van het schapevlees in geding.

De Intervention Board for Agricultural Produce (hierna: IBAP) is in het Verenigd Koninkrijk belast met de heffing van de clawback die de exporteurs bij de uitvoer van schapevlees moeten betalen.

8. In februari 1986 verkocht Johnson aan LST een bepaalde hoeveelheid schapevlees voor export, die niet in aanmerking kwam voor de variabele slachtpremie; het vlees werd inderdaad uitgevoerd. Bij op 12 maart 1986 gedateerde facturen vorderde de IBAP van LST een bedrag gelijk aan het bedrag van de variabele slachtpremie, dat naar haar zeggen over de uitgevoerde partijen verschuldigd was.

9. LST en Johnson hebben beroep ingesteld bij de High Court of Justice, Queen's Bench Division, en verzocht om een verklaring voor recht, dat LST over de uitvoer van de betrokken produkten geen clawback verschuldigd is, daar de communautaire bepalingen waarop de IBAP zich baseert, ongeldig zijn. Verzoeksters in het hoofdgeding hebben in wezen betoogd, dat de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 van de Commissie

a) onverenigbaar zijn met het discriminatieverbod van artikel 40, lid 3, EEG-Verdrag;

b) onverenigbaar zijn met het vrije verkeer van goederen;

c) door de Commissie zijn vastgesteld zonder dat deze daartoe bevoegd was op grond van artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd;

d) niet aan de motiveringsplicht van artikel 190 EEG-Verdrag voldoen.

10. Bij beschikking van 22 mei 1986 heeft de High Court of Justice, Queen's Bench Division, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag besloten, de behandeling van de zaak te schorsen en het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vraag te stellen:

„Zijn de verordeningen van de Commissie nrs. 3451/85 van 6 december 1985 en 9/86 van 3 januari 1986, beide tot wijziging van verordening nr. 1633/84 van de Commissie houdende uitvoeringsbepalingen inzake de variabele slachtpremie voor schapen, ongeldig voor zover zij bepalen, dat een aan de variabele slachtpremie gelijk bedrag (clawback) als bedoeld in artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80 van de Raad moet worden geheven over dieren waarvoor de variabele premie niet kan worden toegekend ?"

11. De beschikking van de High Court of Justice is op 4 juli 1986 ter griffie van het Hof ingeschreven.

12. Overeenkomstig artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn op 8 september 1986 schriftelijke opmerkingen ingediend door de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door D. Grant Lawrence, lid van haar juridische dienst, op 2 oktober 1986 door LST en Johnson, verzoeksters in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door C. Holme van het advocatenkantoor Bracher Son & Miskin, bijgestaan door S. Isaacs, barrister, en op 6 oktober 1986 door het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, vertegenwoordigd door B. E. McHenry van het Treasury Solicitor's Department, bijgestaan door G. Barling, barrister.

13. Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Het

heeft de Commissie echter verzocht, schriftelijk een aantal vragen te beantwoorden; aan dit verzoek is binnen de gestelde termijn gevolg gegeven.

II — Bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

Volgens de *Commissie* moet de gestelde vraag aldus worden beantwoord, dat bij onderzoek daarvan niet is gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 kunnen aantasten.

De Commissie onderzoekt in haar opmerkingen de middelen van verzoeksters in het hoofdgeding, zoals deze zijn samengevat in de verwijzingsbeschikking, en beklemtoont dat zij onder deze omstandigheden moeilijk diep op de argumenten van partijen kan ingaan. Zij behoudt zich het recht voor, ter terechtzitting te antwoorden op de gedetailleerde argumenten van LST en Johnson.

De Commissie betreurt het voorts, dat de IBAP voor de Engelse rechter kennelijk geen argument voor de geldigheid van de gemeenschapswetgeving heeft aangevoerd en zich zonder meer bij het verzoek om verwijzing van LST en Johnson heeft aangesloten.

Volgens *LST, Johnson* en het *Verenigd Koninkrijk* zal het Hof moeten antwoorden, dat de bestreden verordeningen ongeldig zijn voor zover zij voorzien in de heffing van clawback over produkten die niet in aanmerking komen voor de variabele slachtpremie.

Het Verenigd Koninkrijk verwijst voorts naar zijn conclusies en documenten in zaak 61/86 (Verenigd Koninkrijk/Commissie, Jurispr. 1988, blz. 431).

In totaal worden vijf middelen voorgedragen, met dien verstande dat het Verenigd Koninkrijk zich niet op schending van het discriminatieverbod beroept:

A — Onbevoegdheid van de Commissie;

B — Misbruik van bevoegdheid;

C — Schending van het discriminatieverbod als bedoeld in artikel 40, lid 3, tweede alinea, EEG-Verdrag;

D — Schending van de grondbeginselen van het EEG-Verdrag inzake het vrije verkeer van goederen;

E — Schending van artikel 190 EEG-Verdrag.

A — *Onbevoegdheid van de Commissie*

1. *LST* en *Johnson* merken op, dat de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 ongeldig zijn daar zij voorzien in heffing van de clawback over produkten die niet voor de variabele slachtpremie in aanmerking komen; de Commissie was niet bevoegd genoemde verordeningen in hun huidige vorm vast te stellen; zij heeft de bevoegdheden die de Raad haar heeft verleend ter uitvoering van de regels die hij stelt, niet uitgeoefend en daarmee inbreuk gemaakt op artikel 155, laatste streepje, EEG-Verdrag.

Artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd bij verordening nr. 871/84, is de enige wettelijke basis waarop de Commissie zich voor de heffing van de clawback kan baseren. Hierin is duidelijk bepaald, dat de clawback een bedrag is „dat gelijk is aan de werkelijk uitgekeerde

premie"; is bijgevolg een premie niet „werkelijk uitgekeerd", dan kan er ook geen sprake zijn van clawback en is de Commissie niet bevoegd, een heffing voor te schrijven. Bovendien stelt artikel 9, lid 4, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, duidelijk, dat de Commissie alleen bevoegd is nadere regels „ter uitvoering van dit artikel" vast te stellen. De betekenis van de clawback, zoals verdedigd door LST en Johnson, wordt nog versterkt door de tweede overweging van verordening nr. 1837/80, daar het woord „recover" noodzakelijkerwijs de terugbetaling van een werkelijk uitgekeerde premie impliceert.

Voor hun opvatting pleit ook het arrest van het Hof van 15 september 1982 (zaak 106/81, Kind, Jurispr. 1982, blz. 2885) en de conclusie van de advocaat-generaal in die zaak, waarin ook wordt verwezen naar de woorden „recovering" en „recovered"; de clawback kan naar haar aard niet worden geheven over dieren die niet voor premie in aanmerking komen.

In de zaak Kind heeft de Raad verklaard, dat clawback de terugvordering impliceert van een daadwerkelijk toegekende financiele steun.

Subsidiair betogen LST en Johnson, dat voor zover op grond van de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 clawback moet worden geheven volgens een verschillend tarief naar gelang van het produkt, dit in strijd is met artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, volgens hetwelk de clawback gelijk is aan het werkelijk uitgekeerde bedrag; voor de variabele slachtpremie geldt immers een wekelijks vast tarief.

2. Ook het *Verenigd Koninkrijk* betoogt, dat de Commissie de grenzen van de haar door de Raad verleende bevoegdheden heeft overschreden en daarmee artikel 155, laatste streepje, EEG-Verdrag heeft geschonden.

Artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, is de wettelijke basis van de clawback-regeling en bepaalt de werkingssfeer ervan. Het betreft hier een geldelijke heffing, die bedoeld is om bij uitvoer een geldsom terug te krijgen die gelijk is aan de variabele premie die voor een bepaald produkt van de betrokken sector „werkelijk is uitgekeerd". Het doel ervan is, voor zover mogelijk, alle in Groot-Brittannië voor een produkt toegekende premies bij uitvoer van het produkt zoveel mogelijk te neutraliseren. Het is onbillijk, een geldsom „terug te vorderen" van iemand die deze niet heeft ontvangen.

Volgens het Verenigd Koninkrijk moeten de woorden „werkelijk uitgekeerde", die uitdrukkelijk aan artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80 zijn toegevoegd toen het bij verordening nr. 871/84 van de Raad werd gewijzigd, worden gelezen in samenhang met de daaraan voorafgaande passage: „In geval van betaling van de in lid 1 bedoelde premie in regio 5...". Met deze passage wordt duidelijk bedoeld, dat in deze regio de algemene mogelijkheid van een variabele premie bestaat, terwijl de woorden „werkelijk uitgekeerde" alleen maar betrekking kunnen hebben op de werkelijke toekenning van een premie voor een bepaald produkt. Voor zover de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 beogen een clawback in te voeren voor produkten die niet voor de variabele premie in aanmerking komen, zijn deze verordeningen onverenigbaar met artikel 9, lid 3, en ongeldig.

Het Verenigd Koninkrijk meent dat nog andere argumenten voor zijn uitlegging pleiten:

— De tweede overweging van verordening nr. 1837/80 preciseert, dat „een aan deze premie gelijkwaardig bedrag dient te worden geheven"; de Engelse term „recover" wijst erop, dat het hier gaat om iets dat betaald is.

— De clawback in het kader van verordening nr. 1311/85 van de Raad van 23 mei 1985 inzake de toekenning van een slachtpremie voor bepaalde volwassen slachtrunderen in het Verenigd Koninkrijk (PB 1985, L 137, blz. 20) is, hoewel de verordening iets andere bewoordingen gebruikt, ook alleen van toepassing op produkten die voor de premie in aanmerking komen. Blijkens de opmerkingen van de Raad in de zaak Kind (reeds geciteerd) bestaat er dienaangaande een volledige analogie tussen de regeling inzake schapevlees en die inzake rundvlees. Het Verenigd Koninkrijk beweert niet dat de op rundvlees en schapevlees toepasselijke regelingen volledig gelijk zijn, maar beide regelingen geven duidelijk te kennen, dat de clawback niet van toepassing is op produkten die niet voor de premie in aanmerking komen.

— In de zaak Kind valt noch uit het arrest van het Hof, noch uit de conclusie van de advocaat-generaal op te maken, dat de clawback kan worden toegepast op dieren die niet voor de premie in aanmerking komen. Het Hof was juist van oordeel, dat de clawback de invloed van de slachtpremie geheel moest neutraliseren. Overigens kan noch de Commissie noch iemand anders precies de invloed van de premie — zo daarvan al sprake is — berekenen op de prijzen van produkten waarvoor geen premie is toegekend. Het enige geval waarin in dit verband nog sprake kan zijn van nauwkeurigheid, is het geval waarin een bedrag wordt gevorderd dat gelijk is aan het werkelijk betaalde bedrag. In de zaak Kind doelde het Hof duidelijk op een dergelijke situatie. Dit wordt bevestigd in de conclusie van de advocaat-generaal, waar deze spreekt van „een simpele methode om een... subsidie terug te verkrijgen..." en van „het uitgekeerde bedrag, dat men terugvordert".

Ter rechtvaardiging van de heffing van een clawback volgens variabel tarief over dieren die niet voor de premie in aanmerking komen, heeft de Commissie de bewoordingen moeten verdraaien zowel van artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, als van het arrest van 15 september 1982 (Kind). Ook al zou verordening nr. 1837/80 de heffing van clawback toestaan voor dieren waarvoor geen premie is betaald, dan nog is een glijdende schaal verboden op grond van de bewoordingen van de verordening, volgens welke het bedrag van de clawback gelijk is aan de werkelijk uitgekeerde premie. Voor elke periode bestaat er slechts één tarief.

Voorts is het niet erg realistisch te menen, dat deze variabele tarieven de indirecte gevolgen van de premie, zo die al mochten bestaan, „geheel neutraliseren".

De uitlegging van de Commissie leidt ook tot een innerlijke tegenstrijdigheid binnen de huidige versie van verordening nr. 1633/84. Terwijl artikel 4, lid 1, bepaalt dat het te heffen bedrag gelijk is aan het premiebedrag, bepaalt artikel 4, lid 4, dat op dieren die niet voor de premie in aanmerking komen, slechts een gedeelte van dit bedrag mag worden geheven.

3. De *Commissie* stelt dat artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, bepaalt, dat wanneer de variabele pre-

mie werkelijk wordt uitgekeerd voor een produkt waarop verordening nr. 1837/80 van toepassing is, de gevolgen van deze premie op alle produkten genoemd in artikel 1, sub a en c, van de verordening door de heffing van de clawback ongedaan moeten worden gemaakt wanneer de produkten Groot-Brittannië verlaten. De woorden „werkelijk uitgekeerde" hebben geen betrekking op het bedrag van de clawback, maar op de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor toepassing van de clawback. In de korte periode tussen de inwerkingtreding van verordening nr. 1837/80 en de invoering van de SEC-regeling heeft het Verenigd Koninkrijk de clawback geheven over alle onder artikel 1 vallende produkten, toen zij Groot-Brittannië verlieten, ongeacht of er een premie voor was betaald.

Blijkens het arrest van 15 september 1982 (Kind) is deze uitlegging juist en kan de clawback ook worden geheven over dieren waarvoor geen premie is toegekend. Zowel het arrest van het Hof als de conclusie van de advocaat-generaal beklemtonen krachtig de noodzaak, de invloed van de variabelepremieregeling te beperken tot de regio waar de premie wordt toegekend. Het is naïef te beweren, dat een premie die voor een groot deel (ongeveer 85%) van het in het Verenigd Koninkrijk geproduceerde schapevlees wordt toegekend, geen invloed heeft op de prijs van schapevlees waarvoor deze premie niet wordt toegekend.

B — *Misbruik van bevoegdheid*

1. *LST* en *Johnson* verwijzen in dit verband naar de samenvatting van de argumenten van het Verenigd Koninkrijk in zaak 61/86 (PB 1986, C 166, blz. 2). Zij kunnen geen commentaar leveren op de vergaderingen van het beheerscomité voor schapevlees of op het eerste ontwerp van verordening nr. 3451/85, maar nemen de argumenten van het Verenigd Koninkrijk over.

2. Volgens het *Verenigd Koninkrijk* verleent artikel 9, lid 3, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, de Commissie de bevoegdheid, „maatregelen" te nemen om ervoor te zorgen dat de verleende premie bij uitvoer van de betrokken dieren wordt teruggevorderd, en verlangt artikel 9, lid 4, van deze verordening, dat de Commissie regels vaststelt „ter uitvoering van dit artikel". De Commissie heeft deze bevoegdheid aangewend voor een ander doel, te weten de uitvoer van „mutton" uit regio 5 (Groot-Brittannië) naar regio 2 (Frankrijk) te handhaven op een bepaald niveau ten opzichte van de uit regio 5 naar regio 2 uitgevoerde totale hoeveelheid schapevlees. Dit is een ongeoorloofd gebruik van de bij de verordening van de Raad toegekende bevoegdheid en is in strijd met het bepaalde in artikel 155, laatste streepje, EEG-Verdrag. Met welke bedoeling de Commissie de bepalingen in geding heeft vastgesteld, blijkt uit de notulen van de vergaderingen van het beheerscomité voor schapevlees en uit het eerste ontwerp van de huidige verordening nr. 3451/85.

Op de vergadering van het beheerscomité van 4 november 1985 heeft de vertegenwoordiger van de Commissie verklaard, dat de voorgestelde regeling een procedure bevatte voor de herziening van de coëfficiënt van de clawback voor ooien, voor het geval het percentage van de uit het Verenigd Koninkrijk naar Frankrijk uitgevoerde ooien een verschil ten opzichte van het totale uitvoerpercentage naar die Lid-Staat vertoonde van 22% (marge van 19,5 — 24,5).

De vierde overweging van de ontwerp-verordening van de Commissie verwees naar de traditionele omvang van het handelsverkeer van regio 5 naar regio 2, en in de overeenkomstige bepaling van de ontwerp-verordening was sprake van 19,5 à 24,5% van de totale uitvoer van schapevlees van regio 5 naar regio 2.

Op een latere vergadering, van 11 november 1985, merkte de vertegenwoordiger van de Commissie op, dat de verordening geen verwijzing mocht bevatten naar het niveau waarop zou worden overgegaan tot de herzieningsprocedure, maar hij verzekerde dat het hier een zuiver formele wijziging betrof.

Uit niets in hetgeen de Commissie na deze vergaderingen heeft gezegd of gedaan, valt op te maken dat zij haar oorspronkelijke doelstellingen of beginselen inzake herziening heeft gewijzigd.

3. De *Commissie* heeft dit argument in haar opmerkingen niet speciaal behandeld; de verwijzingsbeschikking vermeldt niet, dat LST en Johnson dit argument voor de nationale rechter hebben aangevoerd.

C — *Schending van het discriminatieverbod van artikel 40, lid 3, EEG-Verdrag*

1. *LST* en *Johnson* merken op, dat de heffing van clawback op schapevlees dat niet voor de variabele slachtpremie in aanmerking komt, in strijd is met het discriminatieverbod, daar producenten van schapevlees in het Verenigd Koninkrijk daardoor anders worden behandeld dan producenten in de andere Lid-Staten. Dit verschil in behandeling is willekeurig, wordt door niets gerechtvaardigd en berust op geen enkel objectief criterium. De heffing van de clawback op produkten waarvoor geen premie is betaald, is discriminerend voor Britse producenten; de uitvoer van deze produkten naar andere Lid-Staten wordt immers bemoeilijkt, omdat de prijzen die zij van de exporteurs verkrijgen, lager liggen dan wanneer geen clawback hoefde te worden betaald.

In Groot-Brittannië en Frankrijk wordt de marktprijs van schapevlees bepaald door het aanbod van ooien op de markt; het aanbod van ooien op de markt wordt op zijn beurt bepaald door de omvang van het gefokte vee; de omvang van het gefokte vee wordt bepaald door het totale bedrag aan subsidies voor schapevlees en niet door de steunmethode. Er is geen enkele aanwijzing dat de steunmethode voor lamsvlees, bestaande in betaling van een variabele slachtpremie, enige invloed heeft op de marktprijs van schapevlees.

Het bewijs van discriminatie blijkt uit bijlage 7 bij hun opmerkingen: in het eerste halfjaar van 1986 lag de marktprijs van lammeren ongeveer 11% hoger dan in het eerste halfjaar van 1985, terwijl de marktprijs van ooien ongeveer 2% lager lag.

2. Het *Verenigd Koninkrijk* voert dit argument niet aan.

3. De *Commissie* meent dat dit argument op een misvatting berust. Juist omdat de slachtpremie alleen in Groot-Brittannië bestaat en in geen enkele andere regio van de Gemeenschap, verkeren Britse producenten ob-

jectief gezien in een andere situatie dan de producenten in andere regio's. Per definitie kan in regio's waar geen premie wordt betaald, geen sprake zijn van opheffing van de gevolgen daarvan. Dat er geen clawback wordt geheven op de uitvoer van produkten op basis van schapevlees uit andere regio's, berust op objectieve redenen en kan derhalve niet discriminerend zijn.

D — *Schending van de grondbeginselen inzake het vrije verkeer van goederen*

1. Volgens *LST* en *Johnson* is het vaste regel, dat de instellingen van de Gemeenschap in de algemene landbouwsector niet mogen afwijken van de verdragsbepalingen betreffende het vrije goederenverkeer, behalve in zeer uitzonderlijke gevallen. Zij verwijzen daarvoor naar de opmerkingen van de Commissie in zaak 68/76 (arrest van 16 maart 1977, Commissie/Frankrijk, Jurispr. 1977, blz. 523) en naar het arrest van 20 april 1978 (gevoegde zaken 80 en 81/77, Commissionnaires réunis, Jurispr. 1978, blz. 927). In casu is de heffing van clawback over produkten die niet voor de variabele slachtpremie in aanmerking komen, zowel een heffing van gelijke werking als een douanerecht, en bijgevolg verboden krachtens artikel 9, lid 1, EEG-Verdrag, als een maatregel van gelijke werking als een krachtens de artikelen 30 en 34 EEG-Verdrag verboden kwantitatieve beperking van het communautaire handelsverkeer. Subsidiair, aldus verzoeksters, is hier sprake van een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking.

a) De redenering van het Hof in rechtsoverweging 21 van het arrest van 15 september 1982 (Kind) leidt in de onderhavige zaak tot de conclusie, dat de clawback een heffing van gelijke werking als een douanerecht is. De beslissing in de zaak Kind berustte op de overweging, dat de heffing tot doel had, de invloed van de variabele slachtpremie „geheel te neutraliseren", en het ging daarbij niet om een situatie waarin clawback werd geheven zonder dat er premie was betaald.

b) Het gevolg, zo niet het doel van de heffing van clawback over produkten die niet voor de variabele slachtpremie in aanmerking komen, is gelijk aan dat van een kwantitatieve beperking van de uitvoer van dergelijke goederen uit Groot-Brittannië naar andere Lid-Staten. De vijfde overweging van verordening nr. 3451/85 en artikel 4, lid 5, van verordening nr. 1633/84, zoals gewijzigd, bevatten sterke aanwijzingen dat het de bedoeling van de Commissie is, de clawback te gebruiken ter regulering van het niveau van de uitvoer van produkten die niet voor de slachtpremie in aanmerking komen. In ieder geval heeft de clawback dit gevolg gehad, en in de eerste zeven maanden van 1986 lag de totale uitvoer van schapevlees uit het Verenigd Koninkrijk naar Frankrijk 37% lager dan het jaar daarvoor.

2. Het *Verenigd Koninkrijk* is nagenoeg dezelfde mening toegedaan. Het wijst er bovendien op, dat niet redelijkerwijze kan worden gesteld dat het percentage van de clawback elke vermeende invloed — die, gelijk de Commissie toegeeft, alleen maar indirect kan zijn — geheel opheft.

3. De *Commissie* verwerpt dit middel.

a) Het Hof heeft reeds in de zaak Kind overwogen, dat de clawback-regeling als bedoeld in artikel 9, lid 3, van verordening

nr. 1837/80 geen heffing van gelijke werking als een douanerecht is, daar zij, aldus het Hof, „tot doel (heeft) de invloed van de slachtpremie geheel te neutraliseren". Volgens de Commissie zijn haar verordeningen geheel in overeenstemming met verordening nr. 1837/80, waar zij bepalen, dat de clawback die wordt geheven over schapevlees dat Groot-Brittannië verlaat, steeds de invloed van de premie geheel moet neutraliseren.

b) De bepalingen in de bestreden verordeningen inzake de clawback zijn evenmin maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve in- en uitvoerbeperkingen.

Uit artikel 1, lid 2, van verordening nr. 3451/85, waarbij een lid 4 is toegevoegd aan artikel 4 van verordening nr. 1633/84, en uit verordening nr. 9/86, waarbij de twee laatste alinea's van artikel 4, lid 4, zijn vervangen door een nieuw lid 5, valt niet af te leiden, dat zij een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve in- en uitvoerbeperking zijn. Zij bepalen niet, dat de hoogte van de clawback in bepaalde omstandigheden moet worden gewijzigd. De bepalingen betreffende het hernieuwd onderzoek moeten veeleer aldus worden opgevat, dat de Commissie de globale marktsituatie van nabij zal volgen ten einde een voorzichtig marktbeheer te verzekeren.

E — *Schending van artikel 190 EEG-Verdrag*

1. Volgens *LST* en *Johnson* heeft de Commissie de verordeningen nrs. 3451/85 en 9/86 onvoldoende met redenen omkleed. Bijgevolg moeten zij wegens schending van artikel 190 EEG-Verdrag worden nietig verklaard.

— *Verordening nr. 3451/85*

a) In de tweede overweging verklaart de Commissie, dat een slachtpremie voor lammeren automatisch consequenties heeft voor de prijs van andere schapen. Die automatische gevolgen werden echter geenszins aannemelijk gemaakt, of het moest al de weinig overtuigende en niet gestaafde opmerking zijn, dat de schapemarkt wordt gekenmerkt en beheerst door de produktie en verhandeling van lammeren. De marktprijs van lammeren bepaalt de variabele slachtpremie en niet omgekeerd. Blijkens bijlage 9 bij de opmerkingen van verzoeksters kunnen wijzigingen van de marktsituatie voor lammeren wijziging brengen in het premiebedrag. Omdat de premie een steunmaatregel is die het inkomen van de producenten en niet de marktprijs voor lammeren beoogt te stabiliseren, is de onderhavige verklaring in de tweede overweging ongegrond.

b) In de tweede overweging wordt voorts verklaard, dat vroeger is gebleken, dat een extra vermindering van de prijzen in Groot-Brittannië voor andere schapen dan lammeren, ernstige verstoringen kan teweegbrengen in het handelsverkeer met de andere regio's van de Gemeenschap, met name in het traditionele handelsverkeer met Frankrijk. Deze simpele verklaring vormt geen afdoende motivering van de verordening.

Er is geen enkele aanwijzing, dat de premie voor lammeren heeft geleid tot ernstige verstoringen op de Franse markt voor ooien. De toenemende uitvoer van ooien uit

Groot-Brittannië was een natuurlijk gevolg van de opening van de Franse markt. Ondanks de aanzienlijke vermindering van de exporten van schapen sedert de inwerkingtreding van de bestreden verordeningen, zijn de prijzen op de Franse markt gedaald. Dit bevestigt, dat de uitvoer uit Groot-Brittannië geen noemenswaardige invloed heeft gehad.

Zowel in Groot-Brittannië als in Frankrijk zijn de markt voor lammeren en die voor andere schapen van elkaar gescheiden, zodat prijsdalingen bij de andere schapen nimmer grote verstoringen op de markt voor lammeren zullen veroorzaken.

c) In de derde overweging van de verordening wordt gezegd, dat de clawback ook moet worden geheven bij de uitvoer van produkten waaraan de variabele premie niet rechtstreeks ten goede komt; er is in dat geval echter niet alleen geen noodzaak, de clawback op te leggen, maar de Commissie is daartoe, zoals hiervoor sub A is opgemerkt, ook niet bevoegd.

d) In de derde overweging wordt vervolgens verklaard, dat voor ooien en vlees daarvan een coëfficiënt moet worden vastgesteld, waarin rekening wordt gehouden met de hoogte van het indirecte voordeel van de variabele premie voor lammeren. De Commissie verschaft echter geen aanwijzing op grond waarvan het bestaan en de hoogte van dit beweerde voordeel, dat in ieder geval wordt bestreden, kan worden vastgesteld.

e) Aan het einde van de derde overweging wordt gezegd, dat een coëfficiënt van 0,5 gepast lijkt om verstoringen als gevolg van kunstmatig handelsverkeer te voorkomen. De Commissie verschaft echter geen enkele aanwijziging voor verstoringen of kunstmatig handelsverkeer en zet niet uiteen, waarom een coëfficiënt van 0,5 gepast lijkt.

— *Verordening nr. 9/86*

LST en *Johnson* merken hier mutatis mutandis hetzelfde op.

Zij voegen er nog aan toe, dat volgens de tweede overweging passende coëfficiënten voor dieren en het vlees daarvan, niet zijnde ooien en het vlees daarvan, moeten worden vastgesteld, en dat de derde overweging melding maakt van de introductie van „verschillende" coëfficiënten. Evenwel wordt geen argument aangevoerd voor de stelling dat de ingevoerde coëfficiënten passend zijn, terwijl de invoering van coëfficiënten van ongelijke hoogte evenmin wordt gemotiveerd.

2. Het *Verenigd Koninkrijk* meent dat een aantal belangrijke beweringen in de considerans van de bestreden verordeningen in het geheel niet zijn gemotiveerd en gezien de beschikbare gegevens ook weinig aannemelijk zijn.

— *Verordening nr. 3451/85*

a) Het Verenigd Koninkrijk is het niet eens met de bewering, dat de variabele premie voor lammeren automatisch consequenties heeft voor de prijs van ander schapevlees; zelfs als dergelijke consequenties mochten bestaan, kan naar de omvang ervan alleen maar worden gegist. Het is zelfs niet zeker, dat de prijs van lammeren stelselmatig wordt beïnvloed door de betaling van de variabele premie. Het is zeer wel denkbaar, dat de prijzen ongewijzigd zouden blijven

wanneer de variabele premie werd afgeschaft, daar de variabele premie geen cumulatieve subsidie is. Volgens artikel 5, lid 6, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, moet de variabele premie worden afgetrokken van het „inkomensverlies", aan de hand waarvan de jaarlijks aan de producenten betaalde premie wordt bepaald; indien de variabele premie dus werd afgeschaft, zou de jaarlijkse premie automatisch dienovereenkomstig stijgen. De toespeling van de Commissie op automatische consequenties voor de prijzen is derhalve ontoelaatbaar, wanneer niet tevens een aanwijzing wordt gegeven omtrent de economische context.

Voorts moet worden bedacht, dat artikel 5 van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd bij verordening nr. 871/84, een regeling bevat die beoogt de marktondersteunende maatregelen te beperken tot lamsvlees, daar het verlangt dat het bedrag van de jaarlijkse premie per ooi wordt verminderd door „een coëfficiënt toe te passen die voor elke regio de normale gemiddelde jaarlijkse produktie van lamsvlees per ooi aangeeft".

b) Aangaande de opmerking in de tweede overweging betreffende de ernstige verstoringen van het handelsverkeer, betoogt het Verenigd Koninkrijk, dat de Commissie niet eens aangeeft of die verstoringen betrekking hebben op de Franse markt van lamsvlees, van schapevlees of op beide. Aan het Verenigd Koninkrijk waren dergelijke verstoringen niet bekend. Van verstoringen van het handelsverkeer kon geen sprake zijn in 1985, toen de uitvoer van schapevlees van het Verenigd Koninkrijk naar Frankrijk ten opzichte van 1984 was gedaald. In 1986, toen de exporten van schapevlees uit het Verenigd Koninkrijk door de onwettige clawback daalden, daalde ook de prijs van ooien in Frankrijk, hetgeen erop wijst, dat er geen duidelijk verband tussen deze twee factoren bestond.

Het Verenigd Koninkrijk verwijst ook naar bijlage 9 bij zijn verzoekschrift in zaak 61/86 en betoogt dat er geen niveau van het handelsverkeer met Frankrijk bestaat dat om gegronde redenen „traditioneel" kan worden genoemd. Sedert 1980 heeft het handelsverkeer in ooien en vlees daarvan tussen Groot-Brittannië en Frankrijk bovendien plaatsgevonden in het kader van de SEC-regeling, dat wil zeggen een variabele premie en een clawback van 100%. Wanneer dit het door de Commissie bedoelde traditionele handelsverkeer is, dan wordt dit nu verstoord door de onwettige oplegging van een clawback waar geen premie tegenover staat.

Zo de „ernstige verstoringen" betrekking mochten hebben op de markt van lamsvlees in Frankrijk, wordt deze markt niet op noemenswaardige wijze beïnvloed door de invoer van schapen uit Groot-Brittannië. Voor lammeren en schapen bestaan in Frankrijk twee afzonderlijke markten en de prijzen bewegen zich dikwijls in tegenovergestelde richting. Uit door het Verenigd Koninkrijk verrichte studies blijkt, dat de twee soorten vlees nauwelijks onderling vervangbaar zijn.

Eventuele ernstige verstoringen zijn waarschijnlijk het gevolg geweest van de uitvoer van schapevlees uit Ierland.

Onder die omstandigheden zijn de verordeningen van de Commissie, die de ernstige verstoringen en de betrokken markten niet nader omschrijft en niet uitlegt wat zij on-

der traditioneel handelsverkeer verstaat, fundamenteel gebrekkig.

c) Het Verenigd Koninkrijk bestrijdt ook de passage in de derde overweging, volgens welke de clawback ook mag worden geheven over produkten waaraan de variabele slachtpremie niet rechtstreeks ten goede komt; het verwijst daartoe naar zijn opmerkingen betreffende de onbevoegdheid van de Commissie.

d) De opmerking in de derde overweging, dat voor ooien en vlees daarvan indirect voordeel ontstaat, wanneer voor lammeren een variabele premie wordt toegekend, spreekt niet zonder meer vanzelf; bijgevolg moet de Commissie de omvang van dit beweerde voordeel en het ontstaan ervan aangeven. Zo er al sprake is van een indirect voordeel, wordt dit bovendien indirect ongedaan gemaakt wanneer op de uitvoer van lammeren de clawback wordt toegepast. Door bovendien een rechtstreekse clawback toe te passen op dieren die niet voor premie in aanmerking komen, ontstaat een dubbele heffing die op zich een verstoring van het handelsverkeer is.

e) Aangaande de opmerking aan het einde van de derde overweging, dat een coëfficiënt van 50% gepast lijkt om verstoringen als gevolg van kunstmatig handelsverkeer tussen regio 5 en de andere regio's van de Gemeenschap te voorkomen, is de motivering van de Commissie op de volgende punten ontoereikend:

i) De Commissie legt niet uit waarom het, ofschoon er geen verstoring of kunstmatig handelsverkeer heeft plaatsgehad, plotseling nodig zou zijn om bepaalde exporten geldelijk te belasten, terwijl de betrokken produkten zijn uitgesloten van het recht op een daarmee overeenkomende premie.

ii) De Commissie geeft volstrekt niet aan waarop zij haar opvatting baseert, dat een clawback van 50% voor dieren die niet voor de premie in aanmerking komen, passend is. In werkelijkheid is dit precentage volledig willekeurig gekozen en komt deze coëfficiënt niet „geheel" of ook maar bij benadering overeen met de gestelde indirecte voordelen.

iii) De Commissie geeft niet aan, welke criteria bij het hernieuwd onderzoek van de coëfficiënt moeten worden toegepast.

— *Verordening nr. 9/86*

Het Verenigd Koninkrijk merkt op, dat zijn opmerkingen over de ontoereikende motivering mutatis mutandis ook gelden voor verordening nr. 9/86; in het bijzonder is het onaanvaardbaar, dat bij de clawback zonder nadere uitleg verschillende coëfficiënten worden toegepast.

3. De *Commissie* bestrijdt dat er sprake is van ontoereikende motivering.

a) In Groot-Brittannië vormen de producenten van ooien en van lammeren geen gescheiden en afzonderlijke categorieën. In de meeste gevallen houdt een producent zowel lammeren als ooien. De lammeren worden verkocht voor hun vlees en de ooien worden gebruikt voor de fok en later verkocht. Het bedrag dat de producent ontvangt uit de verkoop van deze twee groepen dieren, hangt af van de totale prijs die hij voor de twee groepen kan ontvangen, en zijn inkomen hangt af van zijn totale produktie van lammeren en ooien. Zou een wezenlijk deel van zijn produktie, te weten de lammeren, niet voor een subsidie in de vorm van pre-

mie in aanmerking komen, dan zou de producent zijn inkomen proberen te beschermen door de prijzen te verhogen. Dit is volkomen begrijpelijk wanneer men bedenkt, dat de variabele premie kan oplopen tot 40% van de totale inkomsten van een producent. Wanneer hem dit grote en waardevolle gedeelte van zijn inkomen werd ontnomen, is het duidelijk dat de producent, economisch gesproken, zou proberen zijn inkomen te verhogen door de prijzen van al zijn produkten te verhogen en niet alleen die van zijn lammeren. Bijgevolg zou de afschaffing van de variabele slachtpremie voor lammeren zich ook doen gevoelen bij ooien.

De Commissie voegt hieraan toe, dat de tweede overweging van verordening nr. 3451/85 het belang van de produktie van lammeren onderstreept.

b) De Commissie acht zich op grond van artikel 9, lid 4, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, gehouden om maatregelen te nemen ten einde verstoringen van het handelsverkeer als gevolg van de toepassing van de premieregeling te voorkomen; in 1985 was de uitvoer van schapevlees van Groot-Brittannië naar Frankrijk stijgende, en twee derde van deze stijging was toe te schrijven aan een verhoging van de uitvoer van ooien.

Ooien, die slechts 15% van de produktie van het Verenigd Koninkrijk aan schapevlees vertegenwoordigen, vertegenwoordigen een veel hoger percentage van de totale uitvoer van schapevlees van Groot-Brittannië naar Frankrijk, en dat percentage was nog steeds stijgende; ooien werden dus grotendeels niet op de binnenlandse markt, maar op de markt van een andere Lid-Staat verkocht. Bijgevolg was hier sprake van een verstoring van het handelsverkeer in de zin van voornoemd artikel 9, lid 3. Studies die de diensten van de Commissie ter plaatse in Frankrijk hebben verricht, hebben aangetoond dat de zendingen schapevlees uit Groot-Brittannië zowel uit lamsvlees als uit vlees van ooien bestonden. Enkele partijen beter vlees van ooien werden te koop aangeboden naast gelijke stukken Frans lamsvlees. Afgezien misschien van de kleur, vertoonden de stukken een frappante gelijkenis, behalve dat Brits vlees van ooien veel goedkoper was dan Frans lamsvlees, hetgeen aantrekkelijk bleek voor de Franse consument. De gevolgen deden zich dus niet gevoelen op de Franse markt van schapevlees, maar op die van lamsvlees.

De Commissie meent, door haar optreden het probleem te hebben verholpen. Er heeft zich geen rampzalige prijsdaling van ooien op de binnenlandse markt van het Verenigd Koninkrijk voorgedaan. De prijzen zijn stabiel gebleven en zijn in feite blijven stijgen. Hoewel het peil van de uitvoer van ooien van Groot-Brittannië naar Frankrijk natuurlijk is gedaald, was die daling niet rampzalig en liggen de exporten op ongeveer 50% van het maximumniveau van vorig jaar.

c) Voor de heffing van clawback over produkten waarvoor geen premie is betaald, verwijst de Commissie naar haar opmerkingen met betrekking tot het middel van onbevoegdheid.

d) Wat het percentage van 50% betreft, zet de Commissie uiteen, dat zij tegen het einde van 1985 steeds bezorgder werd over hetgeen zij als een ernstige verstoring van het handelsverkeer tussen Groot-Brittannië en

Frankrijk beschouwde; onder die omstandigheden verplichtte artikel 9, lid 4, van verordening nr. 1837/80, zoals gewijzigd, haar op te treden. Bij het zoeken naar een oplossing werd zij geconfronteerd met dikwijls tegenstrijdige verklaringen van de Lid-Staten. Gelet op de moeilijke situatie op een uiterst ingewikkelde markt, heeft de Commissie haars inziens gehandeld als een voorzichtig marktbeheerder en zij is ervan overtuigd, dat de gebeurtenissen de juistheid van haar beslissing bevestigen. Toch heeft zij in haar verordeningen ruime herzieningsclausules opgenomen om te garanderen dat het cijfer van 50% indien nodig aan een nieuw onderzoek kan worden onderworpen en gewijzigd. In casu heeft het handelsverkeer zich gestabiliseerd en was een wijziging niet nodig.

III — Antwoorden op de vragen van het Hof

1. Op het verzoek van het Hof, de gegevens over te leggen waarop zij zich heeft gebaseerd bij de vaststelling van de coëfficiënten van verordening nr. 9/86, zet de *Commissie* uiteen dat zij destijds bezorgd was over de verstoringen die zich op de markt van schapevlees voordeden en waarvan de bij de schriftelijke behandeling overgelegde statistieken de omvang aangeven. Omdat oplossingen die de betrokken Lid-Staten voorstelden, diametraal tegenover elkaar stonden, gaf de Commissie er, na het probleem in Frankrijk ter plaatse te hebben onderzocht, de voorkeur aan, een tussenoplossing te aanvaarden en in haar besluit ruime herzieningsclausules op te nemen. In casu is de benadering van de Commissie juist gebleken en werd geen wijziging noodzakelijk geacht.

2. Op het verzoek om aan het Hof de gegevens over te leggen op grond waarvan zij in haar verweerschrift heeft betoogd, dat het inkomen van de producenten van schapen voor 40% bestaat uit de slachtpremie voor lammeren, en in dupliek dat dit percentage naar gelang het jaar tussen 29 en 35% ligt, en om uiteen te zetten hoe deze percentages tot hetzelfde resultaat konden leiden, dat wil zeggen de vaststelling van de coëfficiënten van verordening nr. 9/86, heeft de Commissie geantwoord dat onderscheid moet worden gemaakt tussen het gemiddelde cijfer, dat tot 35% kan bedragen, en het werkelijke maximum, dat tot 40% kan oplopen. Voor de producenten is niet het gemiddelde cijfer van belang, maar het werkelijke verkoopcijfer, daar de meeste producenten zich specialiseren in de bevoorrading van een bepaalde markt, bij voorbeeld de lente- of Paasmarkt of de zomermarkt.

3. Op het verzoek van het Hof mede te delen, of er destijds sprake was van verstoringen van het handelsverkeer, die haar ertoe brachten de bestreden verordeningen vast te stellen, zet de Commissie uiteen dat zij, geconfronteerd met de problemen die de markt voor schapevlees destijds ondervond, in twee fasen heeft gehandeld: aangezien vlees van ooien duidelijk het grootste probleem gaf, regelde zij eerst dit probleem alvorens met de andere produkten te beginnen. De economische verhoudingen zouden zijn verstoord, indien zij alle produkten tegelijk had aangepakt.

4. Op het verzoek aan te geven, in hoeverre in de considerans van de bestreden verordeningen rekening wordt gehouden met de in de vragen 1, 2 en 3 aangesneden punten, heeft de Commissie geantwoord, dat de derde overweging van verordening nr. 3451/85 de redenen uiteenzet die haar ertoe hebben gebracht de coëfficiënt voor vlees van ooien vast te stellen. De vierde overweging heeft betrekking op de omstandigheden waaronder de coëfficiënten voor andere produkten worden vastgesteld. De eerste twee overwegingen van verordening nr. 9/86 beschrijven de procedure ter vaststelling van de verschillende coëfficiënten.

De tweede overweging van verordening nr. 3451/85 verwijst naar de gevolgen van de premie voor de prijs van dieren waarvoor geen premie is toegekend en naar de ernstige verstoringen van het handelsverkeer. Daar verordening nr. 9/86 enkel tot doel heeft, de in verordening nr. 3451/85 vervatte regeling te completeren, verwijst de verordening in haar tweede overweging naar verordening nr. 3451/86.

F. Schockweiler
rechter-rapporteur